

θεός χαρίζει κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἱερᾶς γεννήσεως τὸν ἄνθρωπον εἰς ἑαυτὸν καὶ βοηθεῖ ὅπως τὸ ἐν αὐτῷ θεῖον προσλάβῃ μορφήν. Ἡ προπαρασκευὴ τῆς ὥρας ταύτης ἦτο ἡ βασικὴ ὁρμὴ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Σωκράτους.

ΑΙ ΣΩΚΡΑΤΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ

Ἐν τῇ προσωπικότητι τοῦ Σωκράτους ὑπῆρχον συνηνωμένα ἡ ῥοπή πρὸς τὴν γνῶσιν, ἡ ὁρμὴ πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον καὶ τὸ αἶτημα τῆς μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένης εὐδαιμονίας. Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐστράφησαν ἄλλοι πρὸς ἄλλο γνῶρισμα τῆς πλουσίας ταύτης προσωπικότητος, ἐρμηνεύσαντες μονομερῶς, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ παρερμηνεύσαντες, αὐτήν. Μόνον ὁ Πλάτων περιέλαβεν εἰς τὸ περιεκτικὸν σύνολον τῆς φιλοσοφίας του πάσας τὰς πλευρὰς τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτους.

Οἱ πρὸς τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας τοῦ διδασκάλου τραπέντες σωκρατικοὶ διακρίνονται εἰς δύο ῥοπάς, εἰς ἐκείνους δηλαδή, οἵτινες κατατείνουσιν εἰς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον, καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κηρύττουσιν ὡς ἀρχὴν τοῦ βίου τὴν εὐδαιμονίαν. Οἱ μὲν πρῶτοι εἶνε γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κυνικοί, οἱ δὲ ἄλλοι ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑδονικοί. Οἱ Κυνικοὶ διαβλέπουσι τὸν σκοπὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ πιστεύουσιν ὅτι οὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῆς γνώσεως καὶ εἶνε διὰ τοῦτο διδακτὴ. Ἡ γνῶσις ὁμως, εἰς τὴν ὁποίαν καταντῶσι, συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι μόνον ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν ἐξασφαλίζει τὸν κατ' ἀρετὴν βίον. Ἐντεῦθεν κηρύττουσι τὴν αὐτάρκειαν καὶ τὴν λιτότητα, τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἀτόμου εἰς ἑαυτὸ καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου. Καὶ αὕτη ἡ γνῶσις ἢ προκαλοῦσα εὐαρέστησιν δέον νὰ περιφρονῆται.

Κυριώτατος εκπρόσωπος τῆς βιοθεωρίας ταύτης εἶνε Διογένης ὁ Κύων, ὅστις, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Κυνικοί, περιφρονεῖ πᾶν κοινωνικὸν καὶ ἔθνικὸν καθῆκον, πᾶν ἀγαθὸν καὶ πᾶσαν τιμὴν, ἀδιαφορεῖ πρὸς πάντα φιλικὸν ἢ συγγενικὸν δεσμόν, καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ πάσης φυσικῆς ἢ πνευματικῆς ἀπολαύσεως διάγει βίον πτωχὸν καὶ αὐτάρκη, ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐπαιτείας. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν σχολὴν ταύτην, ἧς ἰδρυτὴς ἐχρημάτισεν ὁ Ἀντισθένης, διδάσκει ὁ ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς τῶν Ἡδονικῶν Ἀρίστιππος ὅτι σκοπὸς τοῦ βίου εἶνε ἡ εὐδαιμονία. Συνίσταται δὲ αὕτη εἰς τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς συνέσεως διεπομένην καὶ περιοριζομένην. Διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ ἀπαλλάσσεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῶν προλήψεων καὶ τῶν ταπεινῶν παθῶν καὶ νὰ ἀναπτύσσεται ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς μορφώσεως τοῦ πνεύματος. Τὴν ὑψίστην βαθμίδα ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν ἡδονῶν κατέχουσιν αἱ πνευματικαί, αἵτινες οὔτε τὸ σῶμα οὔτε τὴν ψυχὴν βλάπτουσι. Κατὰ παραπλήσιον τρόπον ἀντιλαμβάνεται τὴν ζωὴν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ Θεόδωρος ὁ ἐπικληθεὶς Ἄθεος, ὁ Ἡγεσίας καὶ ὁ Ἀννίκερις. Τὰ διδάγματα ταῦτα τῶν Ἡδονικῶν ἀναλαμβάνονται βραδύτερον ὑπὸ τῆς σχολῆς τοῦ Ἐπικούρου, ὡς τὰ τῶν Κυνικῶν ὑπὸ τῆς Στοᾶς.

Οἱ ἀπὸ τῶν θεωρητικῶν στοιχείων τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωκράτους ἀφορμηθέντες διακρίνονται εἰς τὴν Μεγαρικὴν σχολὴν καὶ τὴν σχολὴν τῆς Ἡλίδος. Ἰδρυτὴς τῆς μὲν πρώτης ἐγένετο *Εὐκλείδης ὁ Μεγαρεύς*, τῆς δὲ δευτέρας ὁ *Φαίδων*. Ὡς ὁ Σωκράτης, διδάσκουσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἐνότητα ὅλων τῶν ἀρετῶν. Δὲν ἐνδιαφέρονται ὅμως τόσον διὰ τὴν πρακτικὴν ἀσκησιν αὐτῶν ὅσον διὰ τὴν θεωρητικὴν ἀπόδειξιν τοῦ διδάγματος τούτου. Πρὸς τοῦτο συνεμείγνυον τὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἐλεατῶν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους, ταυτίζοντες οὕτω τὸ ἀγαθὸν πρὸς

τὸ ὄντως ὄν. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ὁ μεταφυσικὸς πανθεϊσμός τῆς Ἐλεατικῆς σχολῆς μετεβλήθη ὑπ' αὐτῶν εἰς ἠθικόν. Ἀλλὰ βαθμηδὸν ὅμως ἀπώλεσαν τὴν συνοχὴν πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ οὕτω ἡ διαλεκτικὴ αὐτῶν κατήντησε κενὴ σοφιστεία. Ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Φαίδωνος προῆλθε βραδύτερον ἢ τῆς Σκέψεως, τῆς ὁποίας οἱ θιασῶται πειρῶνται νὰ ἀποδείξωσι τὸ ἀδύνατον πάσης καθόλου γνώσεως. Τὰ σωκρατικὰ διδάγματα καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ διδασκάλου ἠρμηνεύθησαν κατὰ ταῦτα μονομερῶς ὑπὸ πασῶν τούτων τῶν σχολῶν καὶ ἐνοθεύθησαν διὰ ξένων πρὸς αὐτὰ στοιχείων. Τοῦναντίον ὁ Πλάτων συνεκέντρωσε καὶ διέσωσε αὐτὰ ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ φιλοσοφίᾳ, ἣτις ἤσκησε τεραστίαν ροπὴν ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Δύσεως. Ἡ συστηματοποίησις ὅμως αὕτη σημαίνει συγχρόνως ἀλλοίωσιν τῆς διδασκαλίας καὶ παρερμηνείαν τῆς προσωπικότητος τοῦ Σωκράτους εἰς πλείστα σημεία.

Η ΙΔΕΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Ὁ Πλάτων (427-347), ὁ μέγιστος τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, κατήγετο ἐκ παλαιᾶς καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας. Κατὰ τὴν ἐφηβικὴν του ἡλικίαν εἶδε τὴν πτώσιν τῆς δημοκρατίας, τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν τρομοκρατίαν, ὡς καὶ τὴν ἐπανίδρυσιν τοῦ ἀρχαίου πολιτεύματος. Ἡ ἀγωγή αὐτοῦ ἔγινε μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας, μεγάλως δὲ συνετέλεσεν εἰς αὐτὴν ὁ Κράτυλος, ὅστις ἐγνώρισεν εἰς αὐτὸν τὸν Ἡράκλειον. Ἡ φύσις τοῦ ἐφήβου ἔρρεπε πρὸς τὴν τέχνην. Ἀλλὰ τὰ ποιήματα, ἅπερ κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἐποίησε, κατέκαυσε μετὰ τὴν γνωριμίαν τοῦ Σωκράτους. Παρὰ ταῦτα παρέμεινε καὶ καλλιτέχνης, ὅπως παρέμεινε καὶ πολιτικός. Μόνον ὅτι ἡ μὲν ποίησις ἔγινεν ὄργανον τῆς φιλοσοφίας, αὕτη δὲ πάλιν βραδύτερον τὸ μέσον πρὸς τὴν πολιτικὴν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ

Σωκράτους ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κυρήνην, ὅπου ἐδιδάχθη τὰ μαθηματικά. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ὅπου ἐγνώρισε τοὺς Πυθαγορείους, τὸν τρόπον τοῦ βίου αὐτῶν, τὴν περὶ τὸ ἐπέκεινα ἐλπίδα καὶ τὴν περὶ μετενσαρκώσεως διδασκαλίαν των. Συγχρόνως ἐνεβάθυνεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἐλεατῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ Παρμενίδου. Εἰς Ἀθήνας ἐπανελθὼν ἵδρυσεν ἰδίαν σχολήν, ἵνα ἐν αὐτῇ καλλιεργήσῃ τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ πνεύματος, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔδει κατ' αὐτὸν νὰ τεῖνη ἡ πόλις τῆς Ἀθηναῖς. Ὁ μικρὸς κύκλος τῶν ἐκλεκτῶν, τοὺς ὁποίους συνήθροισε περὶ ἑαυτὸν, ἀποτελεῖ τὴν πρῶτην φιλοσοφικὴν σχολὴν ἐπὶ ἀττικοῦ ἐδάφους καὶ φέρει τὸν χαρακτῆρα θρησκευτικοῦ θιάσου. Οἱ διάλογοι αὐτοῦ πληροφοροῦσιν ἡμᾶς τί ἐρευνᾶται καὶ τί διδάσκειται ἐν αὐτῇ.

Τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος δύναται τις νὰ διατυπώσῃ κατὰ δύο τρόπους. Ἡ δηλαδὴ νὰ συναρμολογήσῃ αὐτὴν εἰς σύστημα, ὅτε ἀφανίζεται ἡ προσωπικὴ πνοὴ καὶ ἡ ζωὴ ἥτις σφύζει ἐν αὐτῇ. Ἡ νὰ ἐκθέσῃ αὐτὴν κατὰ τὴν ὀργανικὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς, ὡς ἔκφρασιν ζωῆς, ἀγώνων, προσπαθείας πρὸς ἐσωτερικὴν μορφὴν καὶ πρὸς ἀπολύτρωσιν. Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης θεωρουμένη διακρίνεται εἰς δύο μεγάλα στάδια, τὸ στάδιον τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς κριτικῆς, κατὰ τὸ ὁποῖον παραμένει ὁ Πλάτων εἰς τὰ προβλήματα καὶ τὴν μέθοδον τοῦ Σωκράτους, καὶ τὸ στάδιον τῆς θετικῆς δημιουργίας, κατὰ τὸ ὁποῖον χωρεῖ πέρα τοῦ Σωκράτους καὶ ἐγκαταλείπων τὴν αἰωνίαν ζήτησιν καταντᾷ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου στηριζομένην βεβαιότητα. Συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὰ ὅρια τῆς παρούσης πραγματείας θὰ περιορισθῶμεν εἰς σύντομον ἐκθεσιν τῶν κεντρικῶν ἰδεῶν τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Θεωροῦμεν ὅμως ἀναγκαῖον νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ θείου ἀνδρὸς πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ ἀπηρτισμένον σύστημα καὶ ὅτι μόνον ἡ ἀπό

διαλόγου εἰς διάλογον χρονολογική ἔκθεσις αὐτῆς καὶ δὴ ἐν διαρκεῖ συνοχῇ πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ τὰ βιώματα τοῦ φιλοσόφου, δύναται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ὀρθὴν αὐτῆς ἔρμηνείαν. Διότι ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην εἶνε ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἔκφρασις τῆς προσωπικότητος.

Ὁ Πλάτων ἀφωρμήθη ἀπὸ τοῦ Σωκράτους. Οὗτος εἶνε δι' αὐτὸν ὁ μόνος, ὅστις γνωρίζει τί θέλει. Διαρκῶς κηρύσσει ἐν τοῖς προτέροις αὐτοῦ διαλόγοις διὰ στόματος τοῦ διδασκάλου ὅτι τὸ ἀναγκαιότατον εἶνε ἡ σαφὴς γνῶσις τοῦ ἀγαθοῦ ὡς τοῦ σκοποῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ὀφείλει νὰ κατευθύνεται ὁ ἀνθρώπινος βίος. Ἄλλ' εἶνε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νὰ ἀντικρουσθῇ ὁ ὑποκειμενισμὸς καὶ ἡ σχετικοκρατία τῶν σοφιστῶν. Ἡ ἀκλόνητος βεβαιότης τῶν μαθηματικῶν ἀξιωμάτων παρέχει εἰς αὐτὸν τὴν ἀπόδειξιν περὶ τῆς πλάνης τοῦ κηρύγματος αὐτῶν. Ἡ βεβαιότης αὕτη δὲν εἶνε δυνατόν νὰ κατάγεται ἐκ τῆς ἐμπειρίας. Διὰ τοῦτο πρὸς ἐξήγησιν αὐτῆς προστρέχει ὁ Πλάτων εἰς τὴν πίστιν τῶν Ὀρφικῶν καὶ τοῦ κύκλου τῶν Πυθαγορείων περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἐπ' αὐτῆς στηριζόμενος θεωρεῖ ψευδῆ πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ δυνατοῦ ἀσφαλοῦς γνώσεως καὶ ἀβάσιμον οἰανδῆποτε κατ' αὐτῆς ἀντίρρησιν. Διότι ἡ γνῶσις εἶνε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀνάμνησις ἐκείνων ἅπερ προὔπαρχουσα ἡ ψυχὴ ἐθεώρησεν ἐν ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ. Ἄλλαις λέξεσιν ἡ γνῶσις εἶνέ τι ἐκ τῶν προτέρων ἐν τῷ πνεύματι ὑφιστάμενον. Τὸ δὲ περιεχόμενον αὐτῆς δὲν εἶνε τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ καθ' ἕκαστον, ἀλλὰ τὸ μόνιμον καὶ ἐν τῇ μεταβολῇ σταθερόν, ὅπερ ὡς τοιοῦτον δέον νὰ εἶνε καὶ αἶψον. Οὕτω ἀποκρούει τὴν αἰσθησιαρχίαν τοῦ Πρωταγόρου, ἀρνούμενος τὴν γνῶσιν ὡς ἀπλὴν ἀντίληψιν κατ' αἰσθησιν ἐντυπώσεων, ὅτε οὐδέποτε ἡ γνῶσις ἡμῶν θὰ ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν πραγματικότητα, ἐπειδὴ πᾶν τὸ αἰσθητὸν τελεῖ εἰς διαρκῆ ροήν. Τὴν ἀντικειμενικὴν ἐκεί-

νην βάσιν τῆς ἡμετέρας γνώσεως καλεῖ ὁ Πλάτων ἰδέας, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὸν πνευματικὸν κόσμον, τὸ ὄντως ὄν, τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων. Τὰς αὐτοὺς ταύτας οὐσίας δέχεται ὁ φιλόσοφος τὸ κατ' ἀρχὰς μόνον ὑποθετικῶς. Ἡ περὶ ἀληθείας καὶ πλάνης ἔρις κέκτηται νόημα μόνον ἐφ' ὅσον προϋποτίθεται ἡ ὑπαρξις τῶν ἰδεῶν. Περὶ τῆς φύσεως ὅμως αὐτῶν καὶ τῆς σχέσεως πρὸς τὰ αἰσθητὰ φαινόμενα ἀποφεύγει πάντα ἀκριβέστερον καθορισμὸν ὁ Πλάτων. Βραδύτερον περιγράφει ἐν τῷ «Φαίδρω» καὶ τῷ «Συμποσίῳ» τὸν ὑπεραισθητὸν κόσμον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐνθρονισμένοι αἱ ἰδέαι ἀναμένουσι τὴν λατρείαν τῶν μετ' εὐλαβείας πρὸς αὐτὰς χωρούντων μυστῶν. Μόλις ἐν τῷ «Σοφιστῇ» τολμᾷ ὁ γέρον πλέον Πλάτων νὰ προβάλλῃ τὸ ἐρώτημα περὶ τῆς οὐσίας ἢ τοῦ εἶναι. Κατόπιν μακροῦ ἐλέγχου τῶν δοξῶν τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπιτυγχάνει τέλος τὴν λύσιν τοῦ δυσχεροῦς προβλήματος, ὡς δεικνύει ὁ σαφὴς ὀρισμὸς. Συμφώνως πρὸς αὐτὸν οὐσία εἶνε δύναμις ἐκπέμπουσα ἐνέργειαν καὶ ὑπομένουσα ἐνέργειαν.

Ἐν τῷ «Τιμαίῳ» σκιαγραφεῖ ὁ Πλάτων τὰς γενικὰς γραμμάς τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου. Ὁ δημιουργὸς διαμορφώνει διὰ μέτρου καὶ ἀριθμοῦ τὸ χάος εἰς κόσμον, ὑπείκων εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ ἵνα μορφοποιήσῃ τὰ πάντα ὅσον τὸ δυνατόν καλῶς καὶ τελείως κατὰ σαφεῖς σκοπούς. Ὁ ἄνθρωπος, συγγενὴς πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ πνεῦμα, καθῆκον ἔχει νὰ νοῆ τὴν ἰδέαν τοῦ δημιουργοῦ, ἵνα οὕτω ἐρμηνεύῃ τὴν οὐσίαν, τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ κόσμου καὶ τῆς θείας αὐτοῦ συναρμογῆς. Εἰς τὴν λογικὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀντιστρατεύεται ὅμως ἡ ἀρχὴ τῆς ὕλης, ἡ μεταβολὴ τῶν μορφῶν τῆς ὁποίας τελεῖται κατὰ μηχανικοὺς νόμους. Τοῦτο ἀπαιτεῖ ἵνα παρὰ τὴν τελολογικὴν

θεώρησιν τοῦ κόσμου βαίνη παραλλήλως πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς ἢ αἰτιολογική.

Πολλὰς τῶν ἰδεῶν τούτων ὀφείλει ὁ Πλάτων εἰς τὴν διδασκαλίαν τῷ Πυθαγορείῳ τῆς Κάτω Ἰταλίας. Ἡ γονιμοποιὸς ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἔπειτα αἰώνων ὑπῆρξεν ἀνυπολόγιστος. Αἱ ἰδέαι εἶνε κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ἀληθῆς οὐσία τοῦ κόσμου. Τὰ φαινόμενα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου εἶνε μεταβλητὰ καὶ ἐφήμερα, τελοῦσιν εἰς διαρκῆ γένεσιν καὶ φθοράν, ὡς πιστεύει ὁ φιλόσοφος μετὰ τοῦ Ἡρακλείτου. Κατ' ἀκολουθίαν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποτελῶσι τὸ ὄντως ὄν. Τουναντίον αἱ ἰδέαι μένουσιν αἰεὶ ὡσαύτως ἔχουσαι καὶ ὁμοειδεῖς πρὸς ἑαυτάς, εἶνε αἰώνιοι καὶ ἀφθαρτοί. Ἐντεῦθεν μόναι αὐταὶ δύνανται νὰ εἶνε καὶ ὑποκείμενον ἀληθοῦς γνώσεως, ἥτις ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς τὴν οὐσίαν τοῦ κόσμου. Οὕτω ἀνταποκρίνονται καὶ εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῶν Ἐλεατῶν περὶ αἰωνίου καὶ ἀναλλοιώτου οὐσίας. Ὡς δὲ τὰς ἐννοίας ἡμῶν δυνάμεθα νὰ διατάξωμεν εἰς σύστημα οὕτως, ὥστε αἱ ἐκάστοτε κατώτεραι καὶ στενώτεραι νὰ ὑπάγονται εἰς τὰς ἀμέσως εὐρυτέρας καὶ ἀνωτέρας, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κρατεῖ ἱεραρχία καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ἰδεῶν. Ὑψίστην αὐτῶν θεωρεῖ, ὡς εἶπομεν ἤδη, ὁ Πλάτων τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ. Ταύτην ταυτίζει πρὸς τὸν θεόν, ὅστις ἐνεφύσησεν εἰς πάντα τὰ ὄντα τὴν ὁρμὴν πρὸς τὴν τελειοποίησιν. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὁ ὅλος ἠθικὸς χαρακτήρ τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ καταυγάζει τὸ φῶς αὐτῆς εἰς πάσας τὰς λοιπὰς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγκλείουσιν αὐταὶ ἐν ἑαυταῖς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τοῦ τελείου, ἐκάστη κατ' ἴδιον τρόπον.

Ἄλλὰ τὰ γνωσιολογικὰ καὶ τὰ μεταφυσικὰ προβλήματα δὲν εἶνε τὰ μόνα ἅπερ ἐφείλκυσαν τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ. Ἡ γνῶσις τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου του δεικνύει ὅτι ἡ περὶ ἰδεῶν θεωρία ἀποτελεῖ τὴν ἑτέραν τῶν ἐστιῶν

τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ τροχιάς. Διότι τὰ ὄμματα αὐτοῦ εἶνε διαρκῶς ἐστραμμένα πρὸς τὴν πολιτείαν, ἢ ἀκριβέστερον, ὁ Πλάτων ἐνδιαφέρεται ἐξ ἴσου περὶ τῆς δημιουργίας ἰδεωδῶν πολιτειακῶν συνθηκῶν, εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ὁποίων χρησιμεύει εἰς αὐτὸν ὁλόκληρος ἡ φιλοσοφία του. Παραθέτομεν ἐνταῦθα τὰς θεμελιώδεις περὶ τῆς πολιτείας ἰδέας αὐτοῦ. Ἡ εὐημερία τοῦ κράτους δέον ν' ἀποτελῇ τὸν σκοπὸν τῶν ἀρχόντων. Ἡ δικαιοσύνη συνίσταται εἰς τὴν τοιαύτην χρησιμοποίησιν τῶν πολιτῶν, ὥστε ἡ δράσις αὐτῶν νὰ εἶνε ὠφέλιμος εἰς τὸ σύνολον καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διὰ τῆς δράσεως ταύτης νὰ ἐπιτυγχάνωσι τὴν εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν προσήκουσαν ὑψίστην εὐδαιμονίαν. Κατὰ τὰς τρεῖς δυνάμεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τὴν ὁποίαν διακρίνει εἰς λόγον, θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν, διαιροῦνται καὶ οἱ πολῖται εἰς τρεῖς τάξεις. Οἱ κατ' ἀριθμὸν ὀλίγοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος κράτιστοι, ἀποτελοῦσι τὴν τάξιν τῶν ἀρχόντων. Ἡ ἀμέσως ἀκολουθοῦσα τάξις σύγκειται ἐξ ἐκείνων παρὰ τοῖς ὁποίοις ἐπικρατεῖ τὸ θυμοειδὲς καὶ οἱ ὁποῖοι εἶνε διὰ τοῦτο ἱκανοὶ πρὸς ἡρωϊκὰς πράξεις. Ἔργον αὐτῶν εἶνε ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἄμυνα τῆς πολιτείας κατὰ τὰς ἐπιταγὰς τῶν ἀρχόντων. Τὰ μέλη τῆς τρίτης τάξεως ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεγάλην μάζαν τοῦ λαοῦ. Παρ' αὐτοῖς ἐπικρατεῖ ἡ ἐπιθυμία, ἡ ὁρμὴ πρὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ πρὸς τὸ κέρδος. Εἶνε οἱ γεωργοί, οἱ ἐργάται, οἱ ἐπαγγελματίαι, οἱ χειρῶνακτες. Τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν ἀποτελεῖ ἡ πλήρωσις τῶν ὑλικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, ἐνῶ ἡ εὐτυχία τῶν ἀρχόντων συνίσταται εἰς τὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν καὶ ἡ τῶν πολεμιστῶν εἰς τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν φήμην. Τὰ ἔργα ἐκάστης τάξεως εἶνε αὐστηρῶς καθωρισμένα. Πρὸς αὐτὰ ὁμως ἀπαιτεῖται μακρὰ καὶ ἐνδελεχὴς προπαιδεῖα, ἰδίᾳ προκειμένου περὶ τῶν ἀρχόντων, οἵτινες δέον διὰ τῶν μαθηματικῶν

νά χωρῶσιν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν. Τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης προπαιδείας σκοπὸς εἶνε ἢ γνῶσις τῆς ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ὁποίου καθίσταται δυνατὴ ἢ πλήρωσις τῶν ἠθικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ ἄρχοντος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πνεῦμα ἀποτελεῖ τὸ εὐγενέστερον μέρος τῆς ψυχῆς, ἀνάγκη νὰ ἐξασφαλιστῆαι διὰ τῆς ἀγωγῆς ἢ κυριαρχία αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ καθ' ἕκαστον ἀτόμου. Διὰ τοῦτο δέον καὶ τὸ σῶμα νὰ ἀσκῆται ὅπως ἀποβῆ πειθήνιον ὄργανον τοῦ πνεύματος. Ὡσαύτως πρέπει νὰ χρησιμοποιῶνται τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων καλλιεργεῖται τὸ συναίσθημα, ὡς λ.χ. ἡ τέχνη, πρὸς ὀρθὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ νεανίου. Πρὸς τοῦτο, ἵνα ἀποφευχθῆ παῖσα κακὴ ἐξ αὐτῆς ἐπίδρασις, ὀφείλει ἡ τέχνη νὰ τελῆ ὑπὸ τὸν αὐστηρὸν ἔλεγχον τῆς πολιτείας. Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία, τῆς ὁποίας ἀπολαύει ἕκαστος, εἶνε ἀντιστρόφως ἀνάλογος πρὸς τὴν τάξιν εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει. Μεγάλῃ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἐσχάτης τάξεως, εἶνε εἰς ἄκρον περιορισμένη παρὰ τοῖς ἄρχουσι, τῶν ὁποίων τὰ καθήκοντα εἶνε δυσχερῆ καὶ βαρέα. Ὁ βίος αὐτῶν εἶνε διαρκῆς περιορισμός. Διὰ νὰ εἶνε δὲ ἀπερίσπαστοι ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοὺς ἢ ἰδιοκτησία καὶ ὁ γάμος. Τοῦτο ὅμως δὲν παρέχει τὸ δικαίωμα πρὸς ἀνειμένον βίον, ἀλλ' εἶνε σκληρὰ καὶ βαρεῖα ὑποχρέωσις, ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ μοναχοῦ. Ἄλλο ἀξίον ἰδίας μνείας γνώρισμα τῆς πλατωνικῆς πολιτείας εἶνε ἢ πρὸς τὸν ἄνδρα ἰσοτιμία τῆς γυναικὸς καὶ ἢ ἔλλειψις τῆς τάξεως τῶν δούλων. Ἄλλ' ἢ πραγματοποίησις τῆς ἰδανικῆς ταύτης πολιτείας εἶνε δυνατὴ ὑπὸ μίαν μόνον προϋπόθεσιν. Ἐὰν δηλαδὴ τὴν διακυβέρνησιν ἀναλάβωσιν οἱ φιλόσοφοι, τ.ἔ. ἐὰν περιβληθῶσι δι' ἀπεριορίστου δυνάμεως οἱ σοφοὶ καὶ ὀλομερῶς μορφωμένοι, συγχρόνως δὲ ἄριστοι κατὰ τὸ ἦθος ἄνθρωποι. Ὁ Πλάτων γνωρίζει ὅτι ἢ εὐχὴ αὕτη δὲν δύναται νὰ πληρωθῆ οὔτε εὐκόλως οὔτε ταχέως. Ἄλλ' ὁ χρόνος εἶνε

ἀπεριόριστος. Κατὰ τὴν μακρὰν διαδρομὴν τῶν αἰώνων θὰ ἔλθῃ ἴσως ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὄνειρον θὰ γίνῃ πραγματικότης. Βραδύτερον ὅμως ἐγκατέλιπε τὰ τολμηρὰ αἰτήματα τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν «Πολιτείαν» αὐτοῦ, ὁμολογῶν ἐν τοῖς «Νόμοις» ὅτι εἶνε ἀνεκπλήρωτα διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ἔργῳ ἀναπληροῦνται ταῦτα ὑπὸ βαθυτάτου ἠθικοῦ περιεχομένου καὶ λεπτομερειακῶν νομικῶν διατάξεων. Χαρακτηριστικὸν εἶνε τὸ γεγονὸς ὅτι Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας ἀναφέρεται διαρκῶς εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Πλάτωνος ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Προπαρασκευῇ αὐτοῦ.

Καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶνε ἰδέα, ἐπειδὴ εἶνε τὸ κινουῦν καὶ ἐμψυχοῦν στοιχεῖον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Μετέχουσα τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν θεωρεῖ αὐτὰς πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῆς εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Οὕτως ἴσταται μέση μεταξὺ τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ αἰσθητοῦ. Διὰ τῶν ὑλικῶν αὐτῆς ὁρμῶν ἀνήκει εἰς τὸν δεύτερον, διὰ τοῦ λόγου μετέχει τοῦ πρώτου. Ὁ προσορισμὸς αὐτῆς συνίσταται εἰς τὴν ὑπερνίκησιν τῆς ὑλικῆς αὐτῆς φύσεως τῇ βοηθείᾳ τοῦ λόγου, εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, τὰ ὁποῖα περιεβλήθη κατὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν εἰς τὸ αἰσθητόν. Τοῦτο μόνον διὰ τῆς λογικῆς ἐνεργείας εἶνε κατορθωτόν, καὶ διὰ τοῦτο ὕψιστον αὐτῆς ἔργον εἶνε ἡ λογικὴ ἔρευνα. Μόνον μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου ἐπὶ τοῦ θυμικοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐπιτρέπεται εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν. Ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιτυγχάνεται τὸ κράτος ἐκεῖνο τοῦ λόγου, ὑποχρεοῦται ἡ ψυχὴ νὰ μεταβαίῃ ἀπὸ μετενσαρκώσεως εἰς μετενσάρκωσιν, ἕως ὅτου καθαρῇ ἐντελῶς διὰ τῆς πρὸς γνῶσιν ὁρμῆς. Ἐν τῷ πρακτικῷ ὅμως βίῳ ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀσκῇ ὅλας αὐτοῦ τὰς ἰκανότητας. Εἶνε δὲ αὗται ἡ ἰκανότης

τοῦ νοεῖν, ὁ λόγος, ὅστις τὴν ἔδραν αὐτοῦ ἔχει ἐν τῇ κεφαλῇ, ἢ ἱκανότης τοῦ συναισθάνεσθαι, ὅπερ ἐδρεύει ἐν τῷ στήθει, καὶ ἢ ἱκανότης τοῦ ὀρέγεσθαι, ὅπερ ἐνοικεῖ εἰς τὸ ὑπογάστριον. Ἐκάστη τῶν δυνάμεων τούτων ὀρθῶς χρησιμοποιουμένη ἄγει εἰς μίαν θεμελιώδη ἀρετήν. Ἡ νόησις εἰς τὴν σοφίαν, τὸ συναίσθημα εἰς τὴν ἀνδρείαν καὶ ἢ ἐπιθυμία εἰς τὴν σωφροσύνην. Τούτων ὑψίστη εἶνε ἢ σοφία συμφώνως πρὸς τὴν ὑπερέχουσαν σπουδαιότητα τῆς λογικῆς νοήσεως. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε τέλειος ὅταν ἕκαστον τῶν μερῶν τούτων τῆς ψυχῆς πράττῃ ὀρθῶς τὰ ἑαυτοῦ. Τότε γεννᾶται ἐν ἡμῖν ἢ δικαιοσύνη, περιλαμβάνουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς λοιπὰς τρεῖς ἀρετάς, αἵτινες ἔχουσι πρὸς αὐτὴν ὡς τὰ εἶδη πρὸς τὸ γένος.

Ὁ Σωκράτης ἀφορμὴν πρὸς τὴν λογικὴν ἔρευναν καὶ τὴν αὐτογνωσίαν ἔλαβεν ἐκ τῆς θρησκείας. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ περὶ τὸν μέγαν αὐτοῦ μαθητήν. Ὁ Πλάτων εἰσαγαγὼν τὴν ἔννοιαν τῆς ἀναμνήσεως, τὴν ὁποίαν παρέλαβεν ἐκ τοῦ κόσμου τῶν πνευμάτων, ἐξηγεῖ δι' αὐτῆς τὸ νόημα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὡς ἐξ ἄλλου στηρίζει ἐπ' αὐτῆς τὸ δυνατόν καὶ τὸ ὀρθὸν τῆς γνωσιολογικῆς αὐτοῦ μεθόδου. Ἡ ἀσκησις τῆς μεθόδου ταύτης ἀπομακρύνει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐπανάγει αὐτὴν εἰς τὴν αἰωνίαν αὐτῆς πατρίδα, ὅπου ἀναμένει αὐτὴν ἢ ἠθικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ τελείωσις.

Ἐν τῷ «Φαίδωνι» λύει τὸ θρησκευτικὸν πρόβλημα τῶν Ὀρφικῶν, τὸ ἠθικὸν πρόβλημα τοῦ Σωκράτους καὶ τὸ γνωσιολογικὸν τοῦ Παρμενίδου, συνδέων εἰς μίαν ἐνότητα θρησκείαν, ἠθικὴν, καὶ ἐπιστήμην. Τοιουτοτρόπως ἢ μὲν θρησκεία ἐξευγενίζεται διὰ τῆς προσλήψεως ἠθικῶν ἐλατηρίων, ἢ ἠθικὴ ἀποκτᾷ μεταφυσικὴν κύρωσιν διὰ τῆς συνδέσεως αὐτῆς μετὰ τῆς μυστικῆς θρησκευτικότητος τῶν Ὀρφικῶν, καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τέλος παρέχεται βάθος καὶ ἐγγεννᾶται εἰς αὐτὴν ἢ ὁρμὴ πρὸς αἰωνί-

ους σκοπούς ὑπερκοσμίου ἀληθείας. Ἄλλ' ὁ Πλάτων δὲν συγχωνεύει μόνον τὰ ἀνώτερα στοιχεῖα τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν χρόνων του πρὸς ἄλληλα, συνδυάζει καὶ τὰς δύο πρὸς γνῶσιν ὁδοὺς, τὴν τῆς λογικῆς νοήσεως καὶ τὴν τῆς ἐνοράσεως, τὰς ὁποίας εὔρομεν ἤδη παρὰ τοῖς Ἰωσι φυσιολόγοις καὶ αἱ ὁποῖαι βαίνουνσι παραλλήλως δι' ὅλης τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας, τὴν ἀντίθεσιν τοῦ διονυσιακοῦ καὶ τοῦ ἀπολλωνείου, τὴν ὁποίαν ὡς γνώρισμα τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἀνεκάλυψεν ὁ Νίτσε. Εἶνε ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ ρωμαντισμοῦ καὶ κλασικισμοῦ, μεταξὺ τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Θωμᾶ καὶ τοῦ Αὐγουστίνου, μεταξὺ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Διότι καὶ παρὰ Πλάτωνι ὑπερτερεῖ ἡ ἐνόρασις καὶ ἡ ἔμπνευσις. Διὰ τοῦτο ἡ χρησιμοποίησις τοῦ μύθου πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἀρρήτων βαθῶν τῆς προσωπικότητός του, ὡς καὶ ὅλων ἐκείνων ὅσα ὑπερβαίνουνσι τὴν ἀνθρωπίνην νόησιν. Διὰ τοῦτο ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν ἔχει δι' αὐτὸν ὁ ἔρως, ἡ νοσταλγία ἀπροσίτων ἀξιῶν, ὁ ὁποῖος παρέχει τὴν δύναμιν ὅπως θεωρῶμεν μυστηριώδη, εἰς τοὺς πολλοὺς ἄγνωστα βάθη τῆς ψυχῆς καὶ τῆς πραγματικότητος, ἀπρόσιτα εἰς τὸν καθαρὸν τύπον τοῦ θεωρητικοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος αἰσθανόμεθα τὴν ἰδανικὴν πνοήν, ἣτις ἐμψυχώνει σύνολον τὴν ψυχὴν του. Ὁ Πλάτων εἶνε ἰδεοκρατικός. Τὸ πνευματικὸν στοιχεῖον κατέχει ὑπερέχουσαν σημασίαν ἐν τῇ μεταφυσικῇ αὐτοῦ. Συνέπεια τούτου εἶνε ἡ πεποίθησις, ὅτι ὁ κόσμος τῆς νοήσεως, ὁ ἰδανικὸς κόσμος τοῦ νοῦ εἶνε ὁ μόνος πραγματικός. Παραπλήσιόν τι ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ. Ὁ βίος τόσον τοῦ ἀτόμου, ὅσον καὶ τῆς κοινωνίας δέον νὰ διέπεται ὑπὸ πνευματικῶν, ἰδανικῶν σκοπῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους κατατείνουσιν ὅλα τὰ ὄντα. Καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἄψυχα ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ιδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, ἣτις κατευ-

θύνει τήν τε ὀργανικήν καὶ τήν ἀνόργανον φύσιν, τὰ τε φυσικὰ καὶ τὰ πνευματικὰ φαινόμενα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐξελίξεως πρὸς τὴν τελείωσιν καὶ τὴν θέωσιν. Ἄλλ' ὅμως μετὰ τοῦ ἰδανισμοῦ τούτου συνδέει ὁ Πλάτων τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ πραγματικόν, πρὸς τὴν ἐπὶ μέρους ἔρευναν, ὡς δεικνύουσι καὶ ἄλλα καὶ πρὸ πάντων οἱ Νόμοι αὐτοῦ. Τὸ γνῶρισμα τοῦτο τῆς φύσεως αὐτοῦ συνδέει αὐτὸν πρὸς τὸν μέγιστον τῶν μαθητῶν του, τὸν Ἀριστοτέλη. Πρὸ πάντων ὅμως ἡ σημασία τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος ἔγκειται καὶ δι' ἡμᾶς εἰς τὴν θέσιν τῶν προβλημάτων καὶ τὸν τρόπον τῆς λύσεως αὐτῶν. Τὰ προβλήματα αὐτοῦ διακρίνει ἀσφάλεια τῆς βάσεως ἀπὸ τῆς ὁποίας ὀρμᾶται, περιεκτικότης, πρόοδος κατὰ τὴν βαθμιαίαν ἐμβάθυνσιν εἰς αὐτά. Αἱ λύσεις αὐτῶν συντελοῦνται διὰ δημιουργικῶν συλλήψεων καὶ τῇ βοηθείᾳ ἐννοιῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος πλάττει καὶ ὄρων τοὺς ὁποίους αὐτὸς δημιουργεῖ. Ἐνεκα ὅλων τούτων ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ παρέχει τὸν θεμελιώδη τύπον φιλοσοφικῆς διανοήσεως καὶ μεθόδου καὶ διὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν. Διότι ἡ φιλοσοφία οὐδέποτε παλαιοῦται, εἶνε ἄχρονος ἐπιστήμη. Ὁ Πλάτων εἶνε ὁ κύριος ἰδρυτὴς τῆς λογοκρατίας. Ἄλλὰ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν αὐτοῦ ἀρχὴ τοῦ κόσμου δὲν εἶνε μόνον ὁ λόγος, ἀλλ' ἐν ἴσῃ μοίρᾳ καὶ τὸ ἀγαθόν. Τὸ ὅλον φιλοσοφικὸν οἰκοδόμημα αὐτοῦ δὲν στηρίζεται κατὰ πρῶτον λόγον ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς μυστικῆς εὐσεβείας τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως εἰς τὴν θεϊαν καταγωγὴν τῆς ψυχῆς, ἣτις μετὰ θάνατον ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὴν οὐρανίαν πατρίδα της.

Η ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Τὴν θρησκευτικὴν ταύτην πίστιν εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει ὁ φιλόσοφος τὰς μεγάλας αὐτοῦ συλλήψεις, πει-

ρῶνται οἱ διάδοχοι αὐτοῦ νὰ ἐνισχύσωσι τὸ μὲν διὰ τῆς περαιτέρω συγκροτήσεως τοῦ ὑπεραισθητοῦ κόσμου, τὸ δὲ διὰ τῆς καλλιέργειας τῶν μυστικῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, ἧτις ἄγει διὰ τῆς ἀσκήσεως εἰς τὴν ἔκστασιν. Τοῦτο πράττει πρὸ πάντων ὁ Ξενοκράτης, ὁ ἀρχηγὸς τῆς σχολῆς (345-315). Ὁ σημαντικώτατος οὗτος μετὰ τὸν Ἀριστοτέλη μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ἀφιερώνει ὀλόκληρον τὸν βίον εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ κόσμου τοῦ πνεύματος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κατάγεται ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν θρησκευτικὴν πίστιν τοῦ Πλάτωνος. Ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων τῶν ἔργων του καταφαίνεται ὅτι ὁ Ξενοκράτης ρέπει ἰδιαιτέρως πρὸς τὴν κατὰ τριάδας νόησιν. Οὕτω λ.χ. διδάσκει ὅτι ἡ φιλοσοφία διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, ὅτι ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶνε τριμερεῖς, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐμφανίζει τρεῖς καταστάσεις, ὅτι τρεῖς θεοὶ προϊστάνται τοῦ σύμπαντος. Τὴν παράδοσιν τῆς ἀρχαίας Ἀκαδημείας συνεχίζει βραδύτερον ὁ Στωϊκὸς Ποσειδώνιος καὶ ἡ μυστικὴ θρησκευτικότης τῆς ἑλληνιστικῆς φιλοσοφίας καθόλου, ἧτις κορυφοῦται εἰς τὸν νεοπλατωνισμόν. Πρὸς διατήρησιν τῆς πίστεως ταύτης προέκρινεν ἡ μέση καὶ ἡ νεωτέρα Ἀκαδήμεια τὴν ὁδὸν τῆς σκέψεως, ἡ ὁποία καταστρέφει τὴν γνῶσιν καὶ ἀμφιβάλλει περὶ τοῦ δυνατοῦ αὐτῆς, δημιουργοῦσα οὕτω χῶρον διὰ τὴν πίστιν. Ἡ συγγένεια τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ παρέχει ἀφορμὴν πρὸς στενὴν σύνδεσιν ἀμφοτέρων. Ἡ διαρχία κόσμου καὶ θεοῦ, σώματος καὶ ιδέας, χρόνου καὶ αἰωνιότητος ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ διαρχίαν σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἑφημέρου καὶ αἰωνίας ζωῆς. Οἱ Χριστιανοὶ ἐπανευρίσκουσιν εἰς τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ ἰδανικοῦ καὶ βίου, ἧτις χαρακτηρίζει τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, τὴν συνείδησιν τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν πόθον πρὸς ἀπολύτρωσιν. Οὐδὲν θαῦμα ἐντεῦθεν ὅτι ὁ Πλάτων ἀσκεῖ βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς χριστιανι-

κῆς θεολογίας ἀπὸ τοῦ Ὁριγένους μέχρι τοῦ Αὐγουστίνου καὶ τοῦ Ψευδοδιονυσίου καὶ δι' αὐτῶν ἐφ' ὅλης τῆς φιλοσοφίας τῶν μέσων αἰώνων. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως ἀνίσταται εἰς νέαν ζωὴν, γινόμενος πλήρως γνωστὸς καὶ ἀπηλλαγμένος τοῦ θεολογικοῦ περιβλήματος. Πλεῖστα στοιχεῖα τῆς φιλοσοφίας του ἐπανευρίσκωμεν καὶ εἰς τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, ἣτις ὀδηγεῖται πάλιν εἰς τὸν γνήσιον πλατωνισμόν διὰ τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Σίλλερ καὶ τῶν ἄλλων ρωμαντικῶν. Ὁ Ἐγκελς, ὁ Σέλλιγγ, ὁ Σοπεγκάουερ ἐμπνέονται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ὁποίου ἐβοήθησεν αὐτοὺς ὁ Σλάϊερμάχερ, καὶ ἀναλαμβάνουσι πλατωνικὰς ιδέας εἰς τὰ συστήματα αὐτῶν. Τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐγονιμοποίησε τὸν Φέχνερ, ἐπ' αὐτοῦ ἐστήριξεν ὁ Λότσε τὴν ἠθικὴν του συνδέσας τὰς ἰδανικὰς ἀξίας αὐτῆς πρὸς τὰς πλατωνικὰς ιδέας. Εἰς αὐτὰς ἐπανέρχεται ἡ ἀξιολογικὴ φιλοσοφία τοῦ Βίνδελμπανδ καὶ τοῦ Ρίκερτ ὑπὸ μορφήν ἀξιῶν καὶ δεοντολογικῶν κανόνων. Τὸ ἰδεοκρατικὸν σύστημα τοῦ Ὁϊκεν ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τῆς πλατωνικῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πλατωνικοῦ πνεύματος. Ἡ φαινομενολογία τέλος τοῦ Χοῦσσερλ φιλοτεχνεῖ μεθόδους γνώσεως τῆς οὐσίας τῶν ὄντων ὀλίγον ἀπεχούσας ἀπὸ τὰς πλατωνικὰς.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

Ὁ Ἀριστοτέλης (384-322) ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἐκ Σταγείρων τῆς Χαλκιδικῆς, ὁπόθεν κατήγετο, δεκαοκταετῆς τὴν ἡλικίαν, ὅπου ἐχρημάτισεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὀλοκληρον μαθητῆς τοῦ Πλάτωνος. Μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου μετέβη εἰς Μ. Ἀσίαν πρὸς τὸν Ἑρμείαν, τοῦ ὁποίου τὴν ἀδελφὴν ἐνυμφεύθη. Διατρίψας ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν Λέσβῳ μετεκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου ἐν ἔτει 343 ὡς διδάσκαλος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπιστρέψας κα-